

Rymar, I. A. "Sotsialna vidpovidalnist v systemi korporatyvnoho upravlinnia" [Social responsibility in the corporate governance system]. *Visnyk Khmelnytskoho natsionalnogo universytetu* vol. 1, no. 2 (2010): 65-67.

Sadchenko, Ye. V. *Printsipy i kontseptsii ekologicheskogo marketinga* [Principles and concepts of environmental marketing]. Odessa: Astroprint, 2002.

Shapran, O. Ye. "Rol ekolohichnoho marketynhu u formuvanni imidzhu sotsialno-vidpovidalnoho biznesu" [The role of environmental marketing in shaping the image of socially respon-

sible business]. *Upravlinnia proektamy ta rozvytok vyrobnytstva*, no. 2 (42) (2012): 82-87.

Unarova, Ya. N. "Primeneniye sovremennoy kontseptsii marketinga v kooperativnykh predpriyatiyakh" [The application of modern marketing concepts in cooperative enterprises]. *Kazanskaya nauka*, no. 1 (2009): 293-298.

Ustoychivoye razvitiye: teoriya, metodologiya, praktika [Sustainable development: theory, methodology, practice]. Sumy: Universitetskaya kniga, 2009.

УДК 339.1

ТЕОРЕТИЧНІ ТА МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ ДО ВИЗНАЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ СУТНОСТІ РИНКУ ЯК ЕКОНОМІЧНОЇ КАТЕГОРІЇ

© 2017 МАРДУС Н. Ю.

УДК 339.1

Мардус Н. Ю.

Теоретичні та методичні підходи до визначення економічної сутності ринку як економічної категорії

Метою статті є дослідження теоретичних і методичних підходів до визначення економічної сутності та змісту поняття «ринок» з подальшим уточненням і доповненням його тлумачення. Для досягнення мети дослідження було вирішено такі завдання: досліджено передумови виникнення ринку, його еволюція, що порівняно з існуючими тлумаченнями розглядаються автором комплексно з позиції системного й еволюційного підходів. У статті комплексно та всебічно досліджено поняття «ринок» з позиції існування суспільного господарства, розглянуто теоретичні та методичні підходи до визначення поняття «ринок» як економічної категорії. Результати дослідження показали, що поняття «ринок» є однією з найбільш розповсюджених і складних категорій в економічній теорії, одним із найпоширеніших термінів у суспільстві і є основою ринкового господарства.

Ключові слова: ринок, ринкова економіка, економічна категорія, товар, економічна теорія.

Бібл.: 18.

Мардус Наталія Юріївна – кандидат економічних наук, доцент, кафедра економічного аналізу та обліку, Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут» (вул. Кирпичова, 2, Харків, 61002, Україна)

E-mail: nat_ua@ukr.net

УДК 339.1

UDC 339.1

Мардус Н. Ю. Теоретические и методические подходы к определению экономической сущности рынка как экономической категории

Mardus N. Yu. Theoretical and Methodological Approaches to Determining the Economic Essence of Market as an Economic Category

Целью статьи является исследование теоретических и методических подходов к определению экономической сущности и содержания понятия «рынок» с последующим уточнением и дополнением его толкования. Для достижения цели исследования были решены следующие задачи: исследованы предпосылки возникновения рынка, его эволюция, что по сравнению с существующими подходами к определению рынка рассматриваются автором комплексно с позиции системного и эволюционного подходов. В статье комплексно и всесторонне исследовано понятие «рынок» с позиции существования общественного хозяйства, рассмотрены теоретические и методические подходы к определению понятия «рынок» как экономической категории. Результаты исследования показали, что понятие «рынок» является одной из самых распространенных и сложных категорий в экономической теории, одним из распространенных терминов в обществе и является основой рыночного хозяйства.

Ключевые слова: рынок, рыночная экономика, экономическая категория, товар, экономическая теория.

Библ.: 18.

Мардус Наталья Юрьевна – кандидат экономических наук, доцент, кафедра экономического анализа и учета, Национальный технический университет «Харьковский политехнический институт» (ул. Кирпичева, 2, Харьков, 61002, Украина)

E-mail: nat_ua@ukr.net

The aim of the article is to study theoretical and methodological approaches to determining the economic essence and content of the concept «market» with subsequent clarification and expansion of its interpretation. To achieve the research objective, the following tasks are solved: the prerequisites for the emergence of market, its evolution are investigated, which, in comparison with existing approaches to the definition of market, are considered by the author comprehensively from the perspective of the system and evolutionary approaches. In the article a holistic and thorough examination of the concept «market» from the point of view of the existence of the public economy is carried out and theoretical and methodological approaches to the definition of the concept «market» as an economic category is considered. The results of the research showed that the concept «market» is one of the most widespread and complex categories in economic theory, one of the most common terms in society and is the basis of the market economy.

Keywords: market, market economy, economic category, commodity, economic theory.

Bibl.: 18.

Mardus Nataliia Yu. – Candidate of Sciences (Economics), Associate Professor, Department of Economic Analysis and Accounting, National Technical University «Kharkiv Polytechnic Institute» (2 Kyrpichova Str., Kharkiv, 61002, Ukraine)

E-mail: nat_ua@ukr.net

Вступ. Поняття «ринок» є одним з найбільш розповсюджених в економічній теорії та широко вживаних у нашому суспільстві. Виникнення ринку зумовлено об'єктивними умовами, поглибленням суспільного поділу праці, еволюцією власності, розвитком товарного виробництва, його законами, відокремленістю товаровиробників, потребами вдосконалення життя суспільства загалом. Це можна пояснити тим, що формування ринкового середовища, яке нині відбувається в Україні, прямо чи побічно стосується кожної людини, чим і обумовлюється актуальність цієї теми дослідження.

Постановка проблеми. Вивчення будь-яких процесів або явищ необхідно розпочинати з дослідження передумов їхнього виникнення, адже саме таке дослідження може допомогти зрозуміти сутність досліджуваних понять, обґрунтувати вірність використовуваних щодо них трактувань. З огляду на це, варто звернутися до походження самої дефініції «ринок».

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Серед науковців з питань систематизації теоретичних підходів до визначення поняття «ринок» ведуться постійні сперечання щодо визначення поняття «ринок» та ідентифікації типу ринку на основі притаманних йому ознак. Серед авторів, які досліджували цю тематику, є: Н. Попадинець, Г. Мішеніна [1], Ю. Матвеева, В. Майн [2], В. Бодров [3], П. Макаренко, О. Сень [4], А. Сміт, Д. Рікардо, К. Маконелл [9], С. Мочерний [10], П. Саблук [11], Ф. Котлер [12], А. Гальчинський [8], П. Єщенко та ін. Але ряд питань залишилися недоопрацьованими, а саме: з теоретичної точки зору залишаються не вирішеними питання визначення поняття ринку, які порівняно з наявними тлумаченнями розглядаються автором комплексно з позиції системного й еволюційного підходів.

Мета дослідження. Метою дослідження є теоретичні підходи до визначення економічної сутності та змісту термінології ринку з подальшим уточненням і доповненням тлумачення поняття «ринок».

Виклад основного матеріалу дослідження. На нашу думку, «ринок» може вважатися одним із найбільш часто застосовуваних термінів, який використовується в економічній науці для характеристики ознак соціально-економічних систем. Як справедливо зазначено в роботі Бодрова В. [3], еволюційне становлення ринку має історичну матеріально-предметну основу, яка пов'язана із суперечностями суспільного розвитку та необхідністю їх розв'язання.

Історично становлення ринку почалося одночасно з появою простого товарообміну, першопричиною якого став суспільний поділ праці на самих ранніх стадіях його розвитку. Внаслідок розвитку суспільного поділу праці на зміну натуральному взаємовідносинам всередині окремих господарств прийшов товарний тип зв'язку між виробниками окремих товарів та їх споживачами, а саме обмін товарами. Таким чином, якщо за відсутності суспільного поділу праці виробництво в рамках окремих господарств спрямовувалось на задоволення виключно власних потреб, з його появою виробництво починає орієнтуватися не лише на споживання всередині цього господарства, але й на здійснення обміну отриманих в ході здійснення виробничого процесу товарів на товари, виготовлені іншими господарствами. Тобто кінцевою метою виробництва стає обмін товарами на певному ринку, що призводить до фор-

мування класичного механізму взаємодії між виробниками та споживачами, яким є механізм економічної конкуренції. Поглиблення суспільного поділу праці призвело в кінцевому підсумку до появи сучасної форми ринку, на якому домінує товарно-грошовий обмін, що передбачає здійснення актів обміну товарів на гроші (продаж товарів) та обміну грошей на товари (купівля товарів). Отже, ринок як конкретна форма товарного обміну виник у процесі розвитку товарного виробництва та обміну, як його невід'ємна складова товарно-грошових відносин. З їх розвитком товарно-грошові відносини поступово трансформувались у ринкові, серцевину яких є ринок.

Розвиток ринкових відносин в Україні мав свої особливості. Ще X–VII ст. до н.е. характеризувались поглибленням розподілу праці, що і стало причиною розвитку та видозміни обміну. Так відбулось поширення зв'язків між окремими групами людей, з'явилися нові ланки в процесі обміну, почав формуватися новий прошарок – торговців або купців, у містах-державах Північного Причорномор'я з'являються гроші як мірило цінності товарів.

На території сучасної України ще за часів становлення Київської Русі сформувались сприятливі умови для поширення та поглиблення обміну, а також виникнення торгівлі. Вже у IX ст. Київська Русь вирізнялась широкими зовнішньоекономічними та торговельними зв'язками. У X–XIII ст. торгівля на теренах Київської Русі набула не просто широкого розповсюдження, а й була визнана одним із пріоритетів розвитку тодішніх князівств. Про це промовисто свідчить той факт, що на ті часи торгівля в Київській Русі підлягала охороні з боку закону. Крім того, важливо зазначити той факт, що гроші в Київській Русі тих часів вже виступали як засіб обміну й еквівалент товару. Починаючи з XIV ст. в Київській Русі все більшого розвитку набувала саме внутрішня торгівля, що сприяло зміцненню зв'язків між містом і селом, формуванню місцевих ринків. Важливого імпульсу надало розвитку ринку отримання деякими українськими містами Магдебурзьких прав, внаслідок чого найбільші українські міста стали потужними торговельними осередками тих часів. Вже починаючи з XVI ст. виникає та поступово поглиблюється спеціалізація окремих регіонів України, що призводить до появи регіональних ринків, що стали провісниками всеукраїнського ринку. Спонукало розвитку торговельних відносин також активування містобудівної діяльності, яка набула особливого розмаху в наступні кілька століть.

В тому числі і з цим фактором пов'язують виникнення у XVIII–XIX ст. та швидке розширення мережі торгів і ярмарків, які стали основною формою торгівлі. Мережа місцевих ринків починає зливатися в єдиний національний ринок. Період піднесення ринкових відносин в Україні збігся в часі, а точніше, був спричинений розвитком промисловості, що призвело до зміцнення внутрішньоекономічних зв'язків між регіонами України, українським, російським, європейськими та світовими ринками.

Найбільш динамічним і складним періодом в історії розвитку ринку та торгівлі України було XX ст. Перша та друга світова війна поглибили негативні процеси в економіці і спричинили практичне знищення ринкових стосунків. Крім того, починаючи з 20-х років господарство країни функціонувало в рамках командної економіки з потужним

механізмом централізованого державного регулювання. Лише наприкінці ХХ ст. відбулись спроби відродити ринкові відносини, а з набуттям незалежності Україна стала на шлях розбудови ринкових відносин, що характеризувались відкритістю внутрішнього ринку, лібералізацією механізмів його регулювання.

Визначення сутності поняття «ринок» завжди знаходилося в центрі уваги провідних учених, що розглядали його з різних точок зору. Перші спроби визначити категорію «ринок» були зроблені ще в стародавніх Єгипті та Ассирії. Аналіз генезису формування самого слова «ринок» доцільно почати з Оксфордського словника, де зазначено, що вперше термін «market» (ринок) був застосований у 1066 р., коли в нього вкладалося поняття права лорда та державних установ організувати зустріч осіб для продажу та купівлі [5].

Згідно з трактуваннями Сміта А. та Рікардо Д. ринок виступає такою формою організації економічної діяльності людей, якою керує «невидима рука» конкуренції. Тобто в роботах цих науковців поняття «ринок» не мало чіткого політично-економічного визначення і використовувалося передусім для характеристики ринкового попиту, що є рушійною силою розвитку економіки. Згідно з їхніми висновками ринкові відносини функціонують і розвиваються на основі закону вартості, якому притаманні як загальні ознаки, так і специфічні для кожної економічної системи особливості.

Представники неокласичної школи політичної економії розглядали чинники формування ефективної конкуренції, серед яких виділили: наявність великої кількості продавців і покупців на ринку; свободу у прийнятті рішень щодо ціни на товари, обсягу факторів виробництва; відповідальність і ризик підприємців за прийняті рішення тощо. Було теоретично обґрунтовано модель досконалої конкуренції, в рамках якої відбувається найефективніший розподіл ресурсів і доходів в економіці за рахунок встановлення справедливих цін на рівні мінімальних середніх витрат.

Як певну форму організації економіки ринок, що характеризується вільним формуванням цін, розглядався також іншими вченими. Серед них Вальрас Л., який, ґрунтуючись на припущенні про досконалість ринків для всіх суб'єктів, повну інформованість і регулювання економіки за рахунок коливання структури рівноважних цін, запропонував модель економічної рівноваги. Важливою віхою розвитку теорії ринку є дослідження Парето В., який сформулював поняття суспільної максимальної корисності (оптимум Парето), стверджуючи, що оптимальний стан економіки можливий лише за умови довгострокової рівноваги досконалого конкурентного ринку.

Серед сучасних науковців слід зазначити Герчикову І. [6], яка визначає ринок як спосіб організації суспільного виробництва, заснований на волі підприємництва й обмеженій ролі держави та такий, що в цій своїй якості конфронтує із способами організації, які спираються на застосування методів централізованого планування й адміністративного регулювання.

Зубко Н. стверджує, що ринок є формою господарювання, що оперативного реагує на зміну попиту, який багато в чому непередбачуваний і схильний до дії не лише економічних, але й соціальних, психологічних та інших чинників [7].

Згідно з трактуванням Костяєва А. та Михайлова В. ринок у суспільному виробництві надає інформацію виробництву про те, в якому обсязі та структурі потрібно виробляти продукцію, урівноважуючи попит і пропозицію та забезпечуючи збалансованість економіки у здійсненні її ринкової рівноваги.

Ряд інших науковців визначав ринок з позиції поведінки на ньому споживачів і виробників. Зокрема, цікавим є визначення, запропоноване Маршаллом А.: ринок – сукупність відносин між продавцями і покупцями, взаємодія між якими приводить до встановлення цін. Так, за Кириленком В.: «ринок – це сукупність відносин купівлі-продажу товарів і послуг; спосіб взаємодії виробників і споживачів, заснований на децентралізованому, безособовому механізмі цінних сигналів» [8]. Спорідненою є і думка Гальчинського А. [8], який розглядає ринок як механізм координації різноманітної діяльності людей через систему цін.

Дуже подібними є визначення ринку в роботах інших науковців. Так, Макконел К. і Брю С. [9] притримувалися точки зору, що ринок – це будь-яка взаємодія, в яку вступають люди для торгівлі один із одним.

В «Економічній енциклопедії» за редакцією Мочерного С. [10] надано досить широке трактування цієї категорії, а саме як «сукупності економічних відносин між фізичними та юридичними особами, а також міждержавними й наднаціональними органами, міжнародними фінансово-кредитними інститутами з організації та купівлі-продажу різноманітних товарів і послуг відповідно до законів товарного виробництва».

Дем'яненко М., Лузан Ю., Саблук П., Скупий В. [11] дають таке визначення ринку: система економічних відносин, що складаються у процесі виробництва, обігу та розподілу товарів, а також руху грошових коштів, для яких характерна свобода суб'єктів у виборі продавців і покупців, визначенні ціни, формуванні та використанні матеріальних і фінансових ресурсів.

З позиції відносин між різними групами людей Армстронг Г., Котлер Ф. розглядають ринок як сукупність наявних і потенційних покупців товару. Корж М. визначає ринок як сукупність реальних і потенційних споживачів товару; сферу обміну, пов'язану зі способами задоволення людьми своїх нестатків і потреб [12].

Джевонс В. дає дещо розширену дефініцію, характеризуючи ринок як певну групу людей, які вступають у тісні ділові відносини й укладають угоди щодо будь-якого товару. Схожим є визначення в роботах Долана Е., Ліндсея Д., котрі визначають ринок як будь-яку взаємодію, в яку вступають люди для торгівлі один із одним.

Близькою є позиція Вертоградова В. Так, цей науковець стверджує, що ринок є структурою, яка дає можливість покупцям і продавцям укласти угоди таким чином, щоб можна було встановлювати ціни та зробити обмін.

Загородній А., Вознюк Г. стверджують, що ринок – це сфера товарного обміну, де виникають і реалізуються відносини купівлі-продажу та здійснюється конкретна господарська діяльність щодо просування товарів і послуг від їх виробників до споживачів.

Згідно з визначенням Золотогорова В. ринок – категорія товарного господарства, яка являє собою сферу товарно-грошового обміну та виражає систему економіч-

них відносин між виробниками (продавцями) та споживачами (покупцями).

Осовська Г. визначає ринок як сукупність соціально-економічних відносин у сфері обміну, за допомогою яких здійснюється реалізація товарів або послуг, цілковите визначення суспільного характеру праці, у процесі якої вони створюються.

Марціняк С. вважав, що ринок означає лише сукупність економічних умов, в яких укладаються обмінні трансакції між продавцями, що пропонують товари та послуги, і покупцями, які мають потреби в них, що підкріплюється відповідними фінансовими розрахунками [2].

Насіловський М. розуміє ринок як форму зв'язків між виробниками; виробниками і домогосподарствами; виробниками і домогосподарствами та різними фінансовими інституціями; фінансовими інституціями і центральним банком; усіма названими суб'єктами та центральною і локальною владою [15]. Такі визначення про ринок відображають відносини між учасниками ринку та взаємозв'язки між ними.

Коденська М. та Василець Н. пропонують розглядати ринок як сферу кругообігу товарів, послуг і капіталу, а також як систему організації товарно-грошових відносин, які виникають у ході цього процесу, прискорюючи або уповільнюючи його. Їхню думку продовжують й інші вчені, характеризуючи ринок як специфічну сферу обміну товарами та послугами, де виникають і реалізуються відносини, пов'язані з процесом купівлі-продажу товарів, їх просування від виробника до споживача [13].

Рождественська Л. вважає, що ринок – це форма взаємодії між окремими самостійно функціонуючими учасниками-продавцями та покупцями.

Як місце, призначене для здійснення обміну, розглядають ринок інші вчені. Серед них Курно А., за твердженням якого поняття «ринок» визначається як район, де відносини продавця та покупця вільні, і ціни легко і швидко вирівнюються (тобто панує свобода обміну і встановлення ціни). Найбільш загальним в цьому сенсі є визначення ринку, яке пропонує Сорока І. як місця зустрічі пропозиції і попиту. Відомий італійський вчений Пазенті А. розглядав ринок як те уявне місце, куди сходяться виробники товарів, які пропонують свій товар покупцям, та споживачі, які пред'являють попит на товар.

Відомий шведський економіст Енклунд К. розглядає ринок як місце, де кожен день мільйони споживачів і тисячі підприємств зустрічаються і домовляються про ціни на ті товари та послуги, які купуються і продаються

Дещо більш конкретно, а саме як відокремлений суб'єкт господарювання ринок визначають інші науковці. Озеран В., Куцик О., Волошин А. стверджують, що ринок є суб'єктом господарювання, створеним на відведенні за рішенням місцевого органу виконавчої влади чи органу місцевого самоврядування земельній ділянці та зареєстрований у встановленому порядку, функціональними обов'язками якого є надання послуг і створення для продавців і покупців належних умов у процесі купівлі-продажу товарів за цінами, що складаються залежно від попиту і пропозиції.

З позиції інституційної теорії розглядали ринок ряд сучасних науковців. Норт Д. вважав, що ринок є системою інститутів, одні з яких збільшують ефективність, а інші – знижують.

Осташко Т. розглядає ринок як структуру, що охоплює різні інститути: закони, правила гри, кодекси пове-

дінки, типи відносин і зв'язків. Ходжосон Дж. – як набір соціальних інститутів, в рамках яких регулярно відбувається велика кількість актів обміну специфічного типу, причому ці інститути певною мірою сприяють цим актам обміну і надають їм структуру [14].

Самуельсон П., Нордгауз В. вважають, що ринок є механізмом, через який покупці та продавці взаємодіють, щоб визначити ціну та кількість товару.

Хаек Ф., своєю чергою, розглядає ринок як складний передаточний пристрій, який дозволяє з найбільшою повнотою та ефективністю використовувати інформацію, поширену серед численних індивідуальних агентів. Фрідман М. розглядає ринок як координацію дій учасників, яка забезпечує їм свободу вибору.

Актуальною є думка Супіханова Б. [15], який розглядає ринок у широкому розумінні як «цілісну систему, призначену для здійснення обмінних операцій взаємопов'язаних ресурсів, установ і методів, кінцевою метою функціонування яких виступають координація економічних процесів на основі стабільного ринкового середовища, сталий розвиток економіки, повне використання мотиваційного потенціалу економічної системи.

Боголіб Т., Карпюк О. виокремлюють два основні підходи до трактування поняття ринку [16]. Згідно з першим підходом ринок розглядається з політико-ідеологічної точки зору. У цьому сенсі як основні характеристики ринку розглядаються: 1) ринок як спосіб організації суспільного виробництва, який базується на свободі підприємництва та обмеженій ролі держави («ринкова економіка»); 2) ринок як спосіб поведінки господарських суб'єктів, який визначає критерії рішень, що приймаються, та характер відносин між суб'єктами («ринкова поведінка»); 3) ринок як спосіб мислення, який формує відповідний світогляд учасників господарської діяльності («ринкове мислення»).

Другий підхід до трактування поняття ринку базується на виокремленні його конкретно-економічного змісту. В цьому аспекті ринок розглядається насамперед як механізм, який дозволяє визначити співвідношення попиту і пропозиції на різні види товарів і послуг і взаємодію між виробниками та іншими суспільними інститутами.

Макарук Ф. виокремлює такі підходи до дефініції ринку: як соціально-економічна категорія; як сукупність соціально-економічних відносин; як суб'єкт господарювання.

Французький вчений Бойє Р. наводить п'ять концепцій ринку, розглядаючи його як: 1) місце, де регулярно зустрічаються продавці і покупці в процесі торгівлі; 2) територію, на якій відбувається процес купівлі-продажу; 3) сумарний платоспроможний попит, що пред'являється на певний вид товарів (послуг); 4) саморегулюючий механізм попиту і пропозиції; 5) економічну систему, в якій саморегулюючий (ринковий) механізм є панівною формою господарства [17, с. 10].

Сенишин О., Дзюбенко Н. стверджують, проаналізувавши різні підходи до визначення поняття «ринок», що більшість економістів розглядають цей термін у п'яти аспектах. По-перше, як місце, де відбувається процес купівлі-продажу товарів; по-друге, як спеціально виділену громадську площу для торгівлі; по-третє, як сукупність економічних відносин між людьми у сфері обміну; по-четверте, як інструмент узгодження інтересів продавців і покупців; по-п'яте, як механізм, що пов'язує виробничу й розподільчу сферу з особистим споживанням [18].

Висновки. Результати дослідження показали, що поняття «риннок» є однією з найбільш розповсюджених і складних категорій в економічній теорії та одним із найпоширеніших термінів у суспільстві. Це пояснюється тим, що виникнення ринку зумовлено об'єктивними умовами, які є наслідком розвитку товарного виробництва, формування структури споживання й товарообігу, поглибленням суспільного поділу праці, еволюцією власності, відокремленістю товаровиробників, спеціалізацією та кооперацією. Все це вплинуло на формування ринкового середовища з його законами, що визначає рівень життя суспільства загалом, а також прямо чи побічно стосується кожної людини. Так, до сьогодні вчені не сходяться в єдиній думці щодо формування термінології ринку, що дає можливість для подальшого комплексного та всебічного дослідження поняття «риннок» з позиції існування суспільного господарства, організації внутрішнього ринку, який формує основні балансові пропорції ринкової моделі господарювання тощо. Риннок є основою ринкового господарства. Отже, суспільне господарство, яке функціонує на засадах ринку, називають ринковою економікою, для якої характерними є конкуренція, вільне ціноутворення тощо.

ЛІТЕРАТУРА

1. Мішеніна Г. А., Матвєєва Ю. Т. Дослідження ринку. Суми: СумДУ, 2015. 185 с.
2. Майн В. В. Етимологічні основи сутності ринку. *Науковий вісник Полтавського університету економіки і торгівлі*. 2013. № 1 (56). С. 73–77.
3. Внутрішній риннок України: теорія та стратегія посткризового розвитку: наук.-метод. розробка/за заг. ред. В. Г. Бодрова. Київ: НАДУ, 2011. 80 с.
4. Макаренко П. М., Сень О. В. Теоретичні аспекти сутності ринку та його видів. *Наукові праці Полтавської державної аграрної академії*. 2012. Вип. 1 (4). Т. 2. С. 3–21.
5. Леоненко П. М., Юхименко П. І. Історія економічних вчень: підручник. Київ: Знання, 2008. 639 с.
6. Герчикова І. Н. Регулирование предпринимательской деятельности. М.: Консалтбанкир, 2002. 704 с.
7. Зубко Н. М. Экономическая теория. Мн.: НТЦ «АПИ», 1999. 311 с.
8. Гальчинський А., Єщенко П., Палкін Ю. І. Основи економічної теорії: підручник. Київ: Вища шк., 2007. 471 с.
9. Макконелл К., Брю С. Экономикс: Принципы, проблемы и политика: в 2 т. Т. 1. М.: ИНФРА-М, 1992. 528 с.
10. Економічна енциклопедія: у 3 т. Т. 1/відпов. ред. С. В. Мочерний. Київ: Академія, 2002. 864 с.
11. Дем'яненко М. Я., Лузан Ю. Я., Саблук П. Т., Скупий В. М. Фінансовий словник-довідник. Київ: ІАЕ УААН, 2003. 555 с.
12. Котлер Ф., Армстронг Г. Основи маркетинга: учебник для вузов. М.: Вільямс, 2003. 1200 с.
13. Власов Д. В. Генезис формування поняття «риннок». *Економіка АПК*. – 2009. № 4. С. 121–124.
14. Осташко Т. О. Структурно-інституційний аналіз аграрного ринку. Київ: Ін-т економіки та прогнозування, 2006. 56 с.
15. Супіханов Б. К. Развитие рынков аграрной продукции: монография. Київ: ННЦ «Ін-т аграрної економіки», 2009. 538 с.
16. Фінансовий риннок: навч. посіб./за ред. Т. М. Боголіб. Київ: Корпорація, 2015. 482 с.
17. Звіт (проміжний) про науково-дослідну роботу «Науково-методичні засади стратегічного розвитку страхового ринку України» за темою «Формування страхового ринку України в контексті сталого розвитку»/кер. С. В. Козьменко. Суми: ДВНЗ «Українська академія банківської справи НБУ», 2008. 140 с.
18. Сенишин О. С., Дзюбенко Н. О. Теоретичні засади дослідження продовольчого ринку. *Економічний вісник*. 2013. № 2. С. 164–171.

REFERENCES

- Demianenko, M. Ya. et al. *Finansovyi slovnyk-dovidnyk* [Financial Dictionary-Directory]. Kyiv: IAE UAAN, 2003.
- Ekonomichna entsyklopediia* [Economic Encyclopedia], vol. 1. Kyiv: Akademiia, 2002.
- Finansovyi rynek* [Financial market]. Kyiv: Korporatsiia, 2015.
- Gerchikova, I. N. *Regulirovaniye predprinimatelskoy deyatel'nosti* [Regulation of business activities]. Moscow: Konsaltbankir, 2002.
- Halchynskiy, A., Yeshchenko, P., and Palkin, Yu. I. *Osnovy ekonomichnoyi teorii* [Foundations of economic theory]. Kyiv: Vyshcha shkola, 2007.
- Kotler, F., and Armstrong, G. *Osnovy marketinga* [Fundamentals of marketing]. Moscow: Vilyams, 2003.
- Leonenko, P. M., and Yukhymenko, P. I. *Istoriia ekonomichnykh vchen* [History of economic thought]. Kyiv: Znannia, 2008.
- Main, V. V. "Etymologichni osnovy sutnosti rynku" [The etymological basis of the essence of the market]. *Naukovyi visnyk Poltavskoho universytetu ekonomiky i torhivli*, no. 1 (56) (2013): 73–77.
- Makarenko, P. M., and Sen, O. V. "Teoretychni aspekty sutnosti rynku ta ioho vydiv" [Theoretical aspects of the essence of the market and its types]. *Naukovi pratsi Poltavskoi derzhavnoi ahrarnoi akademii* vol. 2, no. 1 (4) (2012): 3–21.
- Makkonell, K., and Bryu, S. *Ekonomiks: Printsipy, problemy i politika* [Economics: Principles, problems and politics], vol. 1. Moscow: INFRA-M, 1992.
- Mishenina, H. A., and Matvieieva, Yu. T. *Doslidzhennia rynku* [Market research]. Sumy: SumDU, 2015.
- Ostashko, T. O. *Strukturno-instytutsiinyi analiz ahrarnoho rynku* [Structural-institutional analysis of the agrarian market]. Kyiv: Ін-т економіки та прогнозування, 2006.
- Senyshyn, O. S., and Dziubenko, N. O. "Teoretychni zasady doslidzhennia prodovolchoho rynku" [Theoretical basis for the study of the food market]. *Ekonomichnyi visnyk*, no. 2 (2013): 164–171.
- Supikhanov, B. K. *Rozvytok rynekiv ahrarnoi produktsii* [Development of markets for agrarian products]. Kyiv: NNTs «Ін-т аграрної економіки», 2009.
- Vlasov, D. V. "Henezys formuvannia poniattia «rynok»" [Genesis of the concept of «market»]. *Ekonomika APK*, no. 4 (2009): 121–124.
- Vnutrishnii rynek Ukrainy: teoriia ta stratehiia postkryzovoho rozvytku* [Domestic market of Ukraine: theory and strategy of post-crisis development]. Kyiv: NADU, 2011.
- Zvit (promizhnyi) pro naukovo-doslidnu robotu "Naukovo-metodychni zasady stratehichnoho rozvytku strakhovoho rynku Ukrainy" za temoiu "Formuvannia strakhovoho rynku Ukrainy v konteksti staloho rozvytku"* [Report (intermediate) on the research work «Scientific and methodological principles of strategic development of the insurance market of Ukraine» on the topic «Formation of the insurance market of Ukraine in the context of sustainable development»]. Sumy: DVNZ «Ukrainska akademiia bankivskoi spravy NBU», 2008.
- Zubko, N. M. *Ekonomicheskaya teoriya* [Economic theory]. Minsk: NTTs «API», 1999.